

שיעורי רשק תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק פרשת מקץ כו כסלו תשע"א ♦ דף היומי בבלי: זבחים כג ירושלמי: מעשר שני כד

פרעה קצף על עבדיו ויתן אתי במשמר וגו' אתי ואת שר האופים..

כשהוצרך שר המשקים בעל כרחו, להזכיר את חטאו לפני פרעה, ראוי היה לו ללמד זכות על עצמו, ולהציג את החטא כפחות ערך. אם כן, טוב היה לו שלא יזכיר לפרעה את קצפו, ומאחר שכבר הקדים ואמר 'את חטאי אני מזכיר היום', והמשיך לספר את השתלשלות הדברים כיצד נענש במאסר, הרי היה יכול לדלג על הזכרת כעסו של פרעה, ולא לגרום רעה לעצמו.

אמנם אפשר לפרש, שהקצף שהזכיר לא נתכוון בו לחרון אפו של פרעה בגלל הזבוב שנמצא בכוסו. והנה בגמרא (מנחות מא א) מלאכא אשכחיה לרב קטינא דמיכסי סדינא (מלאך מצאו לרב קטינא שהיה לבוש בבגד הפטור מציצית), אמר ליה, קטינא קטינא, סדינא בקייטא וסרבלא בסיתוא, ציצית של תכלת מה תהא עליה (מאחר שהן הסדין שהוא בגד הקיץ, והן הסרבל שהוא בגד החורף, שניהם פטורים מציצית, כיצד תקיים מצות ציצית של תכלת). אמר ליה, ענשיתו אעשה? (שאלו רב קטינא למלאך, וכי אתם עונשים את מי שאינו מכניס עצמו בחיוב מצות עשה) אמר ליה, בזמן דאיכא ריתחא ענשינן (כלומר, אף על פי שבזמנים כתקונם אין עונשין על כך, אבל כאשר העת היא עת ריתחא וכעס, עונשין אף על כך). למדנו מכאן, שבדיני מלכות שמים שונה הוא עידן ריתחא, שאז נענשים גם חטאים שלא יענש אדם עליהם בזמן שאינו עידן ריתחא.

מלכותא דארעא גם היא מתנהגת כעין מלכותא דרקיעא, ואצל מלכי בשר ודם גם כן העונש חמור יותר בעת שהמלך שרוי בכעס. לזה היתה כוונתו של שר המשקים, שלאחר שהזכיר את חטאו באמרו 'את חטאי אני מזכיר היום', הזדרז מיד להמעיט בערכו, וטען שאליבא דאמת בזמנים כתיקונם לא היה חטא זה ראוי כלל לעונש, רק 'פרעה קצף על עבדיו', כלומר, שלרגל מעשיהם הרעים של שאר עבדיו בא פרעה לכלל כעס, ולעת כזאת נענשתי גם אני על חטאי הקטן.

הוכחה לטענתו הביא מהמשך השתלשלות הדברים, 'ויתן אתי במשמר בית שר הטבחים אתי ואת שר האופים', כלומר, שכאשר נחרץ דיני להאסר בבית הסוהר, הוקדמה ענישתי קודם לענשו של שר האופים שחטא באותו פרק, ולבסוף 'אתי השיב על כני ואתו תלה', שהוברר הדבר שחטאו של שר האופים היה כבד משלי, בעל כרחך שעונש המאסר שנגזר עלי כמו הזריזות בהוצאתו לפועל, לא היה מפני כובד חטאי, רק מפני שהיתה זו אצל המלך שעת הכעס.

עפ"י שנות חיים

נושאי הדף בעלון

חיוב אליהו הנביא במצות וצירופו למנין.....זבחים כג

חציצה בין רגלי המתפלל לקרקע.....זבחים כד

אור שסופו לנוח בתפילין של ראש.....זבחים כה

אם תליה נחשבת עמידה.....זבחים כו

זהירות במחשבת פיגול בתפילה.....זבחים כז

שהיה במיעוט האחרון בשחיטה.....זבחים כח

מחילה על תנאי לאחר שנתבטל.....זבחים כט

כפתור ופרח.....עמוד 5

חיוב אליהו הנביא במצות וצירופו למנין

בסוגייתנו הובא דין טומאת התהום, שהיא טומאה שעד שלא נטמא בה אדם זה לא הכיר בה אדם מעולם אפילו בסוף העולם (פסחים פא:), ואם נטמא בטומאה זו הציץ מרצה עליו ועושה קרבן פסח, ולא אמרו טומאת התהום אלא בטומאת מת בלבד.

בתורה לשמה (שו"ת סי' שפ), דן בשעה שאליהו הנביא זכור לטוב בא ויורד בעולם הזה, שמתלבש בגוף ולומד עם החכמים והולך ובא עמם כשאר אדם, אם יש לו דין מלאך גמור אף בעת שהוא בעולם הזה ומתלבש בגוף, או שמא יש לו דין אדם. והשאלות לדין זה הם אם חייב להתפלל, ואם חייב בשאר מצות כמו בהיותו בעולם הזה בחייו, ואם מצטרף למנין קדיש וקדושה.

והוכיח מדין טומאת התהום שגם בהיותו מלובש בגוף בעולם הזה ויושב עם החכמים ובא עמם בדמות אדם ממש, אף על פי כן חשוב הוא מלאך ויש לו דין מלאך גמור בכל העניינים, ואינו נכלל עם בני אדם. שהרי גדרה של טומאת התהום הוא כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם, ואם הכיר בה אחד בסוף העולם אין זו טומאת התהום, והרי אליהו הנביא זכור לטוב ודאי הוא מכיר בה, ואם נחשב בכלל בני אדם בהיותו מלובש בגוף, אם כן בהיותו בעולם הזה אין דין טומאת התהום, שהרי יש אחד המכיר בה. אלא ודאי גם בהיותו מלובש בעולם הזה יש לו דין מלאך גמור, ולכן אין ידיעתו והכרתו בזה מעכבת.

אך **בגשר החיים** (ח"ב פכ"ו ס"ג אות ג-ה) הוכיח שאף על פי שדעתנו העניה אינה משגת זאת, צריך לומר שכל נשמה גדולה שיש לה רשות לרדת לארץ בלבוש גופני, הרי היא נעשית אז כאחד מבני אדם, ובכל אותו הזמן שהוא על הארץ חייב לקיים המצות, וממילא יכול גם להוציא אחרים המחוייבים בדבר. וזהו הטעם למה שכתב **בספר חסידים** (סי' אלף קכט) שרבינו הקדוש היה נראה בבגדי חמודות שהיה לובש בשבת ולא בתכריכין, להודיע שעדיין היה בתוקפו, ופוטר את הרבים ידי חובתן בקידוש היום בשבת, ולא כשאר המתים שהם חפשי מן המצות, כי אם כחי בבגדים כמו שהיה לובש בחייו, והצדיקים נקראים חיים אפילו במיתתם ופוטר בקידוש בני הבית. **ובשם הגדולים** (מערכת גדולים א אות קצט) כתב עוד הרבה מעשים כאלו, כגון מה שכתב בספר עמק המלך שאברהם אבינו עליו השלום השלים מנין, וכן היה מעשה שעשה רבינו האר"י זצ"ל בבית הכנסת שהעלה לתורה את האבות.

וכתב **בגשר החיים** (שם ס"ד) שלפי זה גם מלאכי עליון כשיורדים פעם על הארץ לצורך ידוע ומתלבשים בגוף, יש גם בהם אותה הדין, שבאותו הזמן שהמלאך הוא על הארץ בלבוש חומר גופני הרי הוא נעשה כבני אדם, ועושה מצות כמו המצווה ועושה, ומוציא בני אדם המחוייבים בדבר, והביא ראיות לדבר. ומתוך כך מסיק שכל שכן באליהו הנביא הנראה פעם בלבוש אדם, שצריך להיות שבאותה שעה יש לו דין אדם, שהרי בזוהר (ח"ג אמור פח:) מבואר שאליהו הנביא יש לו שני גופים, אחד שבו נראה לבני אדם ואחד שבו נראה למלאכים.

ולפי דרכו קשה קושיית התורה לשמה, שכיון שבבואו לעולם הרי הוא בכלל אדם, אם כן תהיה ידיעתו ידיעה ולא תהיה אז טומאת התהום. והביא **בשפתי כהן** (הכהן, ברכות ג. אות ה) בשם **הגר"ח קנייבסקי**, שאף על פי שאליהו הנביא נידון כאדם, מכל מקום ידיעתו אינה מפקעת מדין טומאת התהום. שדווקא ידיעה במציאות על ידי אדם נחשבת ידיעה לבטל את הספק שבטומאה זו, אבל ידיעה על ידי רוח הקודש אינה ידיעה לענין זה.

חציצה בין רגלי המתפלל לקרקע

בסוגייתנו מבואר שאסור לכהן לעבוד עבודה בבית המקדש כשדבר חוצץ בינו לבין רצפת העזרה, כיון שהרצפה מקודשת וכלי שרת מקדשים, ולמדו שכשם שבכלי שרת צריך שלא יהיה דבר חוצץ בין ידו לבין הכלי, כך גם ברצפת העזרה לא יהיה דבר חוצץ בינו לבין הרצפה. ולכן כהן שעבד כשהוא עומד על גבי כלים עבודתו פסולה.

והנה כתב **בשולחן ערוך** (או"ח סי' צח ס"ד), שכיון שהתפילה היא במקום קרבן שהחציצה בינו לקיר פוסלת, צריך שלא יחוץ בתפילה דבר בינו לקיר. ובטור שהוא מקור הדין הוסיף גם שלא יהיה דבר חוצץ בינו לבין הקרקע, והיינו משום שבעבודה צריך שגם לא יחצוץ דבר בינו לבין הקרקע. **ובבית יוסף** (ד"ה ושלא יחוץ) הקשה שאינו יודע מהיכן למד כן, ולכן השמיט דין זה בשולחן ערוך.

והב"ח (ס"א) הביא מסוגייתנו שלא יהא בעבודה דבר חוצץ בינו לבין הרצפה, וכתב שנראה שאף הטור לא כתב שלא יחצוץ דבר בינו לבין הקרקע אלא למצוה מן המובחר, כדי שיהא דוגמת העבודה בבית המקדש, אבל אין עיכוב בדבר, וכן נוהגים לשתוח מחצלת על הקרקע ביום הכפורים ובתשעה באב ועומדים עליהן ומתפללים. והבית יוסף שהבין שדברי הטור הם מעיקר הדין, השיג עליו ואמר שאינו יודע מהיכן למד כן, וגם בשולחן ערוך השמיטו ולא כתב שלא יחוץ דבר בינו לקרקע. ובאמת לא קשה כלום, שאף הטור אין כוונתו מעיקר הדין, אלא דעתו שיכוין בתפילתו שתהיה בכל ענייניה כדוגמת הקרבן, ולכן ידקדק גם כן שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין הקרקע כדוגמת הקרבן, ואין זה אלא למצוה מן המובחר, וכן פסק להלכה. אך **בפרישה** (סי' צ אות א) נקט שדברי הטור הם מדין הגמרא, והוכיח כן מברייתא (ברכות י:), וביאר טעמו כמבואר בסוגייתנו שלא יהא דבר חוצץ בעבודה בינו לבין הרצפה, ותפילה צריכה להיות כמו עבודה.

ותמה **בעמוד אש** (שטראשון, או"ח סי' כד ענף ד) שלפי דברי הטור נמצא שאין להתפלל במנעלים, על כל פנים לכתחילה, משום שהם חוצצים בין רגליו לרצפה, ולא מצאנו מי שיקפיד בדבר. ודוחק לומר שבאמת בזמן הטור היו מתפללים יחפים. וכתב שצריך לחלק בין מנעלים לבין דבר המונח על הרצפה וחוצץ בין רגליו לרצפה, כיון שכל דבר שהוא לבוש בו הרי הוא בטל לגבי גופו ואינו חוצץ (תוס' חולין עא: ד"ה למאי). וביירר שיש חילוק בזה בין כלי שרת לבין בגדי כהונה, שלענין כלי שרת אין חציצה בדבר הקשור לגופו ובטל לגבי גופו, ולענין בגדי כהונה אף מה שקשור לגופו נחשב חציצה, כיון שדינם של בגדי כהונה הוא שיהיו על בשרו ממש, ועל פי זה תלה נידון חציצת מנעלים בינו לבין הרצפה במחלוקת רש"י ותוספות בסוגייתנו. לדעת **רש"י** (ד"ה לא יהא) למדה הגמרא איסור חציצה בין רגלי הכהן לבין הרצפה מדין חציצה בכלי שרת, ואם כן מנעלים שהכהן נועל לרגליו ובטלים לגבי גופו אינם חוצצים. ולדעת התוספות (ד"ה הואיל) לימוד הגמרא הוא מבגדי כהונה, ואם כן גם מנעלים חוצצים אף על פי שהם בטלים לגבי גופו, כשם שבבגדי כהונה חוצץ גם דבר הבטל לגבי גופו. ולפי זה כתב בעמוד אש, שהטור נקט כדעת רש"י, ולכן סובר שאפשר ללמוד תפילה מעבודה שגם בתפילה לא יהיה דבר חוצץ בינו לבין הקרקע, ומכל מקום מותר לנעול מנעלים בעת התפילה, כיון שבטלים הם לגבי גופו ואינם חוצצים אפילו בעבודה.

יום ראשון כה כסלו

זכחים כה

אור שסופו לנוח בתפילין של ראש

בסוגייתנו הסתפק רבי אסי בדין כהן שהיה מקבל את הדם משחיטת הזבח, ונפחתו שולי המזרק לפני שהגיע הדם לאויר חלל המזרק, אם קבלה כשרה היא שהאור נחשב כמונח אף על פי שאין סופו לנוח, או שמא כיון שאין סופו לנוח מחמת שנפתחו שולי המזרק, אין האור נחשב כמונח. ונפשטה האיבעיא שאור שאין סופו לנוח אינו נחשב כמונח, וכן פסק הרמב"ם (מעשה הקרבנות פ"ד ה"ט). יסוד זה מבואר גם לענין רשויות בשבת (שבת ד.), שהזורק מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע, רבי עקיבא מחייב על הוצאה מרה"ל לרה"ר אף על פי שלא נח ברשות הרבים, משום שאנו אומרים קלוטה כמי שהונחה דמיא, שמכיון שנקלט באויר הרשות הרבים הרי זה נחשב כאילו כבר נח שם.

בהלכות קטנות (שו"ת ח"ב סי' מב, הו"ד בבאר היטב או"ח סי' כה סק"ח) למד מנידון זה לענין תפילין. שהנה כתב בשולחן ערוך (או"ח סי' כה ס"ט), אסור להפסיק בדיבור בין הנחת תפילה של יד לתפילה של ראש, ואם הפסיק מברך על של ראש על מצות תפילין. וכתב הרמ"א שאנו שנוהגין לברך שתי ברכות אף אם לא הפסיק, אם הפסיק בדיבור בין הנחתם, צריך לחזור ולברך על של ראש שתי ברכות, גם להניח וגם על מצות. ויש לדון במי שהניח תפילין של יד, וכשבא להניח של ראש הפסיק בדיבור קודם שנגעה הקציצה בבשר אחר שהגיע לאויר הראש, אם דיבורו נחשב כהפסק, וכתב בהלכות קטנות בתחילה, שכיון שאור זה סופו לנוח שהרי עומד הוא להניח את התפילין על ראשו, הרי הוא כמונח כבר, ואין הדיבור הפסק ואינו צריך לחזור ולברך שנית 'להניח תפילין' על תפילין של ראש. אך שוב הסתפק בדבר, שיש לומר שדווקא דבר הנזרק באויר נחשב כמונח כל שסופו לנוח שהרי ברור הוא שינוח, אבל התפילין שאינן נזרקות אלא מוחזקות בידו, אפשר שאין דנים אותן כמונחות אף על פי שסופו להניחם, שהרי עדיין בידו האפשרות שלא להניחם.

ובביאור הלכה (שם ד"ה ואם הפסיק) הביא דבריו, וכתב שבארצות החיים השיג עליו בראיה ברורה, והוכיח שבתפילין של ראש כל זמן שלא הידק אותן על ראשו לא נגמרה המצוה, ולכן אם הפסיק בדיבור קודם ההידוק צריך לחזור ולברך.

ובספר **ילקוט הגרשוני** (ערך ק' ד"ה קלוטה כמי שהונחה) כתב שאין אומרים קלוטה כמי שהונחה אלא בדבר שאין קפיא באיזה אופן יונח, אלא רק שיהיה מונח. אבל בתפילין שיש להכות באופן הנחתם, שצריכים להיות מונחים באמצע הראש דווקא, אין הם נחשבים במונחים במקומם בעודם באויר, שאומרים רק שאור שסופו לנוח כמי שהונח, אבל אין אומרים שהוא כמי שהונח במקומו הראוי.

וכן **בחינה דחיי** (שו"ת סי' כב) כתב, שלא שייך בתפילין קלוטה כמי שהונחה, מפני שבתפילין משמע שאין העיקר ההנחה של התפילין, אלא שיהיו מלובשים על הראש ועל היד, ואם כשיש איזה דבר המפסיק הרי זה חציצה, והראש והיד אינם מלובשים במצוה הזאת, כמו כן כשאינו מונח על הראש ממש לא קיים ההנחה, והוסיף שיש לומר שהרוח נחשבת אף כחציצה, כמבואר לענין בגדי כהונה (לעיל י"ט). וכן פסק הרמב"ם (כלי המקדש פ"ה ה"ז), שצריך להזהר שלא תכנס הרוח בשעת העבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו. והיינו משום שצריך שיהיו הבגדים בשעת עבודה על בשרו ממש, וכן הדין בתפילין שצריך שיהיו על ראשו ממש ואז קיים המצוה.

יום שני כט כסלו

זכחים כו

אם תליה נחשבת עמידה

בגמרא שאל אביו של שמואל את שמואל, מה דינו של כהן שנתלה וקיבל את הדם, אם הקבלה כשרה, והשיב שמואל שהיא כשרה, ואמר לו אביו שטעות היא, והקבלה פסולה לפי שאין דרך שירות בכך.

והקשה **בשפת אמת** (ד"ה אין דרך שירות), למה נקט טעם זה שאין דרך שירות בכך, והרי גם לולא טעם זה אין הקבלה כשרה, כיון שכל העבודות שבמקדש צריכות להיות מעומד כמו שדרשו לעיל (כג: ממה שנאמר (דברים י"ח ה) 'לעמד לשרת', והרי נתלה אינה עמידה, ומה לי תליה או ישיבה, והרי לא פסלה התורה ישיבה אלא הצריכה עמידה, ואין דרך עמידה בכך.

ובאמת **בכתבי הגר"ז** (ד"ה נתלה) פירש שזו כוונת הגמרא, ואין כוונתה לחדש פסול בפני עצמו שצריך דרך שירות, ואין זה דין במעשה העבודה שלא נעשית כדרך עבודה, אלא טעם הפסול הוא כיון שצריך עמידה על הרצפה, ואם אינו עומד כדרך עמידה, חסרה כאן עמידה על הרצפה.

אך **באבני נזר** (יו"ד סי' רסו אות יג) תירץ באופן אחר, על פי מה שכתבו התוספות (שבת ז. ד"ה וטח) בשם **ריב"א**, שאם זרק דבילה בכותל ונדבקה על פניו, כיון שהיא רואה את פני הקרקע הרי היא חשובה כמונחת בארץ, וחייב על הנחתה ככל זריקה בהנחה על מקום ד' על ד', אף על פי שאין בכותל ד' על ד'. ועל פי זה ביאר אף לענין הנתלה, שכיון שרואה את פני הקרקע הרי הוא חשוב כעומד בארץ, ומצד העמידה הרי זו עמידה כשרה. ואינו דומה למי שהיתה רגלו אחת על האבן שאינה חשובה עמידה, לפי שהאבן מפסקת בינו לקרקע, אבל בנתלה שאין דבר המפסיק בינו לקרקע הרי זו עמידה.

ומדברי האחרונים הנזכרים עולה חילוק להלכה בכל דיני התורה שצריך בהם עמידה ואין צריך בהם דרך שירות, שלדברי **הגר"ז** אין זו עמידה ולדברי האבני נזר הרי זו עמידה.

אמנם **בפתח הדביר** (או"ח סי' רסח סק"ח) כתב, שאף על גב שלענין עיקר הדין יש לחלק בין מקום שצריך עמידה מהתורה שבזה צריך עמידה ממש משום שלומדים מ'לעמד לשרת', להיכן שצריך עמידה מדרבנן שאז אף בעומד רגלו אחת על הספסל נחשב עמידה, [עיי"ש שהאריך בעיקר הדין בזה], מכל מקום נכון הדבר בכל הדברים שצריך בהן עמידה, שיעמוד עמידה גמורה כששתי רגליו על הארץ. שהרי מדברי הזוהר (ח"ב תצוה קפג). בסוד ספירת העומר שצריך בו עמידה מבואר, שלפי סודן של דברים כל מצוה שצריך לעשותה בעמידה צריך לעמוד ממש ב' רגליו על הקרקע, מפני שצריך שיהיה גופו וב' ירכיו כאחד, וכשעומד רגלו אחת על הספסל הרי אינו עומד כשגופו וב' רגליו כאחד, ועוד ביאר הזוהר שצריך להיות כעמידת זכר העומד בחילו, דהיינו שעומד בכוחו כגיבור, ועמידה כזו כשרגלו אחת מתוחה על הספסל אדרבה הרי זה מורה על חלישות. עוד כתב בפתח הדביר שעמידה כזו נראית כגבהות הלב וגניבת דעת, שנראה כעומד ואינו עומד ממש, ואין זה מורא שמים וכבוד למצוה, ומשום שלא יהיו מצות בזויות עליו ראוי שימנע עצמו מעמידה כזו, וכבר אמרו חז"ל שהמצוה היא שלוחו של מקום ושליח המלך כמלך, ואם כן צריך לנהוג בה מנהג כבוד בעמידה גמורה, וכל שכן כשנעשית המצוה ברבים ובבית הכנסת שהשכינה שורה ביותר, שצריך לנהוג כבוד ולעמוד עמידה גמורה. עיי"ש שהאריך בזה והביא גם מדברי האר"י הקדוש שצריך עמידה גמורה.

זהירות במחשבת פיגול בתפילה

במשנתנו נתבאר הלכות מחשבת פיגול הפוסלת בהקרבת הקרבנות, ומבואר שהשוחט את הזבח לזרוק דמו בחוץ או מקצת דמו בחוץ, להקטיר אימוריו בחוץ או מקצת אימוריו בחוץ, לאכול בשרו בחוץ או כזית מבשרו בחוץ, או לאכול כזית מעור האליה בחוץ, פסול ואין בו כרת. ואם שחט על מנת לזרוק דמו למחר, או מקצת דמו למחר, להקטיר אימוריו למחר או מקצת אימוריו למחר, לאכול בשרו למחר או כזית מבשרו למחר, או לאכול כזית מעור האליה למחר, פיגול הוא וחייבין עליו כרת.

וכתב הכלבו (סי' סה), שהתפילה נקראת עבודה כמו שדרשו (ברכות כו:): שתפילות כנגד תמידין תקנום, וכשם שמחשבה פוסלת את העבודה כשאינה מחשבה ראויה לקרבן, כך בתפילה. וכשם שחוץ לזמנו וחוץ למקומו מפגל, כך חוץ למקומו הראוי לתפילה וזמן הראוי לתפילה. וביאר במחזיק ברכה (או"ח סי' צח סק"ג) בשם הכלי יקר בספר עמודי שש (עמוד התפילה), שמחשבת חוץ למקומו הוא כשעומד בבית הכנסת ומהרהר בעסקיו או בדברי הבאי, אשר מחשבתו משוטטת מחוץ לבית הכנסת בכל רחובות קריה, הוא עומד כאן ומחשבתו מפוזרת חוץ מן המקום אשר הוא עומד. וכוונת הלב הנוער באש היא במקום יקוד אש של הקרבן. וכן פסק בשולחן ערוך (או"ח סי' צח ס"ד), שהתפילה היא במקום הקרבן, ולכן צריך לזהר שיהא דוגמת הקרבן בכוונה, ולא יערב בה מחשבה אחרת, כמו מחשבה שפוסלת בקדשים.

וכתב מהר"ח פאלאגי בספר החפץ חיים (סי' נא אות עז) בשם מהר"ש הלוי, שכיון שתפילה היא כמו קדשים שכל מחשבה זרה פוסלת בהן, וצריך להתרחק ממחשבה הפוסלת בתפילה, ואין לך פיסול מחשבה בתפילה כמו שיחשוב אדם על חברו השונא לו העומד בצידו, שלו היה יכול היה הורגו, ובתפילה צריך שיהיו כולם לב אחד, ולכן יתפלל במקום שלבו חפץ ואין לו שונאים.

ובאורח נאמן (סי' צח ס"ק טז) כתב, שכיון שמבואר במשנה למלך (פסולי המוקדשין פי"ח ה"א) בשם הרמב"ן (במנין המצות שכחת הלאוין המצוה הרביעית) שכל המחשב מחשבה שאינה נכונה בקדשים עובר בלאו שנאמר (דברים יז א) 'לא תזבח לה' וגו' כל דבר רע כי תועבת ה' אלהיך הוא', והוא אזהרה למקריב שמפגל ואומר על מנת לאכול ולזרוק חוץ למקומו ולזמנו, שזהו דיבור רע אצל התורה, שכבר פסלה בו הקרבן. וכן כתב רש"י (דברים שם). ולפי זה הוא הדין במחשבה רעה הפוסלת בתפילה, שיש איסור לחשוב אותה. ומחשבה רעה בתפילה היא כמו שכתב במגן אברהם (סי' צח בתחילת הסימן) בשם הזוהר (ח"ב בשלח נז:), שאם אינו מכוין בליבו וברצונו וביראה כדי שיתברכו בתפילתו עליונים ותחתונים, משליכים תפילתו לחוץ. ואף לדעת הסוברים שמצות אינן צריכות כוונה, מכל מקום בתפילה אם מחשב מחשבה רעה הרי הוא כאילו מכוין בפירוש שלא לצאת ידי חובה, ועבר על איסור, ולא יצא ידי חובתו.

[ובכנסת ישראל (עמ' כ) הביא בשם הרה"ק מרוז'ין, שהתפילה היא במקום קרבן ונפסלת במחשבת חוץ, והנה בעת שעומד האדם להתפלל, היצר מבקש תחבולות להכניס במחשבתו כל מיני מחשבות זרות המבלבלות אותו, ע"כ מצאו החסידים עצה ותחבולה נגד היצר הצורר, אשר אחר תפילתם יושבים לשתות יי"ש ומברכין זה לזה בשתיית לחיים, וכל אחד פורט שאלתו ומבוקשו, ואומרים איש לרעהו ימלא ה' שאלתך, והנה אמרו חז"ל תפילה נאמרה בכל לשון (עיין שו"ע או"ח סי' ס"ב), על כן נחשב זה לתפילה, ושם אין שום שליטה להיצר, כי נדמה לו שכל הענין הוא עסק גשמיות שעוסקים באכילה ושתייה ומדברים בלשון של חול].

שהיה במיעוט האחרון בשחיטה

מבואר בדברי הפוסקים (שו"ע יו"ד סי' כג ס"ה ונו"כ שם), שהשוחט בהמה חיה או עוף, ואחר גמר שחיטת רוב הסימנים עדיין לא מתה הוסיף לחתוך את המיעוט האחרון של הסימנים, [אף על פי שלהלכה בשחיטת רוב סימנים כבר יצא ידי חובת שחיטה], יש מי שאומר שהשחיטה פסולה, כיון שמצרפים את החיתוך האחרון למעשה השחיטה שהרי בזה גמר את המתת הבהמה, ורואים אותו כמעשה אחד שיש בו שהיה באמצע המעשה, ושהיה היא מהדברים הפוסלים את השחיטה. ודין זה הוא הנקרא בדברי הפוסקים 'שהיה במיעוט בתרא'. וכתב הרמ"א שאפילו בדיעבד המנהג להטריף בזה, ולכן אם לאחר ששחט רוב שנים שוהה הבהמה או העוף למות, יכנו על ראשו להמיתו, ולא יחזור וישחוט.

וכתב בתבואות שור (שם סק"ט), שנראה שהפוסלים שהיה במיעוט בתרא פוסלים כן מדאורייתא, ואין לתמוה היכן מצאנו שאחר שהוכשרה הבהמה בשחיטת רוב הסימנים תחזור ותפסל במה שיוסיף לשחוט בה עוד אחר השהיה, שכמו כן הקשה רבי אליעזר בסוגייתנו, שאחר שהוכשר הזבח בשחיטה אינו יכול ליפסל במה שאכלוהו ביום השלישי, והשיב לו רבי עקיבא שכן מצינו בזב ובזבה ושומרת יום שהן בחזקת טהרה וכיון שראו סתרו, ולכן אפשר לפרש גם את הכתוב כפשוטו ולהעמידו באוכלו ביום השלישי שחזור ונפסל אף על פי שכבר הוכשר, וקיבל רבי אליעזר דבריו. ואם כן להלכה אין לתמוה על מה שנמצא דבר שאחר שהוכשר יחזור ויפסל [ושלא כדברי החכם צבי לעיל].

אמנם בשרידי אש (שו"ת ח"ב סי' ו פ"ג אות יז) הוכיח שפסול שהיה במיעוט בתרא אינו מן התורה אלא מדרבנן מתוך קושיא זו, היכן מצינו דבר כזה שלאחר שעשה מעשה כשרות יוכל לחזור ולבטלו, והוכיח מסוגייתנו שאין אומרים כן, והביא דברי התבואות שור שכתב שזו מחלוקת תנאים אם אחר שהוכשר יחזור ויפסל [ור"א הסכים לר"ע]. וכתב שאין נראה כדבריו, אלא נראה שרבי עקיבא לא חלק על עצם הסברא שאחר שהוכשר אין הוא יכול להפסל, אלא שהוא סובר שאם נפרש שהכתוב מדבר באוכל ביום השלישי [כמו שמשמע מפשט הכתוב], על כרחך עלינו לומר שהתורה גזרה כן שהקרבן נפסל על ידי אכילת איסור, כמו שמצינו גזירת התורה בזב וזבה ושומרת יום, אבל במקום שלא מצינו גזירת התורה בפירוש, אין לנו לחדש ולומר דבר שהוא נגד הסברא. והיכן מצינו בתורה שבאם שהה לאחר השחיטה נפסלת השחיטה, והרי השהיה שלאחר השחיטה ודאי שאינה פוסלת, אלא שהשחיטה שאחרי השהיה בא לומר שיש לה לפסול. ודבר זה תמוה וכי יש בהוספה זו מעשה עבירה. ולכן צריך לומר שגם הפוסלים שהיה במיעוט בתרא לא פסלוהו אלא מדרבנן, ושלא כדברי התבואות שור.

ועיין עוד בדרכי תשובה (שם ס"ק עג) שהביא מחלוקת הפוסקים בנידון זה, אם שהיה במיעוט בתרא פוסלת מן התורה או מדרבנן. ובנודה ביהודה (שו"ת תניינא יו"ד סי' ב, הו"ד בפתחי תשובה סק"י בקיצור) כתב חילוק לדין בין הצדדים, לענין הכלים שנתבשל בהם בשר זה שהיתה בו שהיה במיעוט האחרון. שהבשר עצמו אסור לאכלו אף על פי שהוא ספק אם שהיה במיעוט בתרא פוסלת, גם אם אין הספק אלא מדרבנן, כיון שיש בו חזקת איסור [שכל בשר אם לא ברור לנו שנשחט לא יצא עדיין מכלל האיסור לאכלו]. אבל בכלים אין חזקת איסור, ולכן לדעת הסוברים שאין בו צד איסור דאורייתא, יש להתיר הכלים לאחר מעת לעת בלי להכשירם. אבל לדעת הסוברים שיש בו ספק דאורייתא, וכן דעת הנודע ביהודה, יש לאסור גם הכלים אפילו אחר מעת לעת.

מחילה על תנאי לאחר שנתבטל

כתב בחכם צבי (שו"ת סי' מא), שמי שקידש אשה בתנאי ונתבטל התנאי, ואחר כך אמר שמוחל הוא על התנאי ונחשב אצלו כאילו נתקיים, אין הוא יכול להחזיר בכך את הקידושין הראשונים, שכן מחילה מועלת בתנאי דווקא טרם שנתבטל, אבל אחר שנתבטל בטל המעשה, ושוב אינו יכול למחול ולהחזיר בכך את המעשה שעשה.

והוכיח כן מסוגייתנו, שהביאה ברייתא שדנה בביאור הכתוב (ויקרא ז' יח) 'ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה', אמר רבי אליעזר כוף אזניך לשמוע, במחשב לאכול מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר, או אינו אלא באוכל מזבחו ביום השלישי הכתוב מדבר, אמרת, אחר שהוא כשר יחזור ויפסל, ולכן מוכרח שהכתוב מדבר במחשב לאכול ביום השלישי. ומוכח שדבר שכבר הוכשר אינו יכול לחזור ולהפסל, והוא הדין לתנאי שכבר בטל וביטל את המעשה, אינו יכול לחזור ולהחשב כאילו נתקיים.

וכתב שאף לדעת רבי עקיבא בסוגייתנו שאמר שכן מצינו בזב וזבה ושומרת יום שהן בחזקת טהרה, וכיון שראו סתרו, ואם כן אפשר לפרש גם את הכתוב כפשוטו ולהעמידו באוכלו ביום השלישי שחזור ונפסל אף על פי שכבר הוכשר, היינו משום שבזב וזבה ושומרת יום גילתה התורה כן בגזירת הכתוב, וסובר ר' עקיבא שכיון שמצאנו כן בזב וזבה, אינה סברא זרה כל כך עד שלא יהיה אפשר לאומרה גם בפיוגול, ואין סברא זו מכרעת להוציא הכתוב מפשוטו שמשמע שהוא מדבר באוכל ממש מזבחו ביום השלישי. אבל בשאר מקומות שלא גילה הכתוב דבר, הכל מודים שדבר שכבר הוכשר אינו חוזר ונפסל, ותנאי שכבר נתבטל אינו חוזר ומתקיים.

ובדברי גאונים (כלל ק אות ז) הביא מעוד אחרונים שכתבו כסברא זו. בבית שלמה (שו"ת חו"מ סי' נ) כתב לענין ראובן שמעון ולוי ששכרו יחד מהאדון אוראנדא וריחיים וחלק ביער בסכום מסוים, וכתבו בשטר שלושה זמני פרעון לשלושה חלקים מדמי השכירות, וכתבו שאם יעבור הזמן ולא ישלמו את התשלום של אותו זמן, יוחלט הכל ביד האדון, עוד כתבו בשטר שאם לא יתנו אחד או שנים חלקם, יש אפשרות ביד אחד מהשלושה לשלם את כל כסף השכירות ואז יהיו שייכים לו כל העסקים. והנה עבר אחד מזמני השכירות ולא שילמו הדמים, והאדון התחסד עם שמעון ולוי והשאיר להם חלק מהשכירות כמקודם. ובא ראובן ותבע שיהיה שותף עמהם בשליש ממה שהשאיר להם האדון, כיון שהיתה שותפותם יחד, ואף הם לא שילמו השכירות כמותו והרי הוא כמותם ממש. והשיב בבית שלמה שגם אם נאמר שמחילת האדון היא כאילו אמר התקבלתי כל השכירות, מכל מקום אין מחילה כזו מועלת אלא קודם זמן הפרעון, אבל אחר זמן הפרעון כבר בטלה השכירות, ואי אפשר לומר שמה שכבר נתבטל יחזור ויתקיים, אלא שכירות חדשה היא שהשכיר האדון לשמעון ולוי, ואין לראובן חלק בה.

אלא שכתב בבית שלמה לזכות ראובן מטעם אחר, שמכיון שלא שילמו השכירות בזמנו נתבטל כל עסק השכירות לגמרי משלשתן, ואם כן עתה שכירות מחדש הוא ששמעון ולוי באים לשכור האוראנדא מחדש אצל האדון, וכיון שראובן היתה לו חזקה בהאוראנדא אין שמעון ולוי רשאים להשיג גבולו. ועיי"ש שביאר לא כמו אחד שרצה לומר שאין זה שכירות חדשה, אלא רק שהאדון רוצה לוותר ולמחול להם על שלא פרעו בזמנו.

כבתו השני

מטמאין היו הכהן השורף את הפרה להוציא מלבן של צדוקים וכו'

דהנה יש עולם שנה נפש, נפש הוא השכל, שנה הוא התנועות, היינו יראה ואהבת השם, עולם הוא המעשה עשיות המצוות. והנה אנו מעלים הזמן לכך בכל מקום צריך להיות הערב שמש כמאמר רבותינו ז"ל (ברכות ב.) בשעה שהכהנים כו' 'ובא השמש וטהר' (ויקרא כב ז), כי צריך להעלות הזמן ובאמת ישראל יש להם כח למעלה מן הזמן. וזה רומז הפרה שהוא למעלה מן הזמן, לכך הפרה אינו צריך הערב שמש, אבל הצדוקין אינם מאמינים שיש ישראל יש להם כח זה למעלה מן הזמן לכך הם במעורבי שמש כו', ובאמת ישראל יש להם הכח זה, ולכך עושים הפרה שרמז על למעלה מן הזמן בכהן טבול יום ולא בערב שמש.

(קדושת לוי, ליקוטים)

אין שירות אלא מעומד

כתיב (ויקרא ו ב) 'זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה', יבואר על פי מה שאמרו רז"ל (מנחות קי.) מאי דכתיב (תהילים קלד א) 'הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות' אמר רבי יוחנן אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בלילה מעלה עליהם הכתוב כאלו עוסקים בעבודה. ויש לתמוה, נהי דקרא מיירי בודאי בעוסקים בתורה בלילה מדאמר בהדיא בלילות, מכל מקום עבודה מאן דכר שמה ומנא לן דמעלה עליו כאלו עשה עבודה. ונראה לי דהוקשה לרבי יוחנן יוחנן לשון העומדים ואטו אין עוסקים בתורה מיושב, לכן פירש דקאי אעבודה

כמו שדרשו רז"ל לעמוד לשרת אין שירות אלא מעומד, והכי קאמר קרא, ראה איך התורה יש לה מעלה יתירה על עבודת הקרבנות דאלו עבודה ביום ולא בלילה, ואלו תורה נחשב לעבודה הנעשית בעמידה, ועוד זאת מעלה יתירה עליה שהיא גם בלילות והוי כאלו הקריב קרבנות כל היום וכל הלילה ופשוט

וק"ל. וזה יש לרמז בפסוק, 'זאת תורת העולה', רצה לומר העוסק בתורה נחשב כקרבנות, ועוד זאת, היא העולה על מוקדה, רצה לומר התורה היא העולה למעלה יותר מעבודה הנעשית על מוקדה על המזבח, לענין, כל הלילה, שאינו זמן עבודה ועסק התורה נחשב גם בלילה לעבודה כשרה וק"ל.

(ערבי נחל, צו)

כל מקום שנאמר יד אינו אלא ימין

ויש לרמז מה דכתיב (דברים לג ז) 'בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ' עמים היינו ארץ ישראל שנקראת כנען, ורמז לזה כי עמים וכנען הוא מספר ש"ן כמספר קרן, ושני פעמים קרן הוא מספר ת"ש, והוא רמז לכל אפסי ארץ שנקרא בני שת כמו שפירש"י (במדבר כד ז) בפסוק 'וקרקר כל בני שת', ויש לרמז שזה מ"ש דד המלך ע"ה (תהילים עה יא) 'תרוממנה קרנות צדיק' רומז על יוסף שנקרא צדיק ועל משיח בן יוסף כי קרנות צדיק הם ק"ץ ואמצע אותיות הם י"ד הוא כמ"ש חז"ל דסתם יד הוא ימין וזהו קץ הימין.

(פנים יפות, ברכה)

לקראת תחילת לימוד סדר קדשים במסגרת הדף היומי

ומקבלים
במתנה

מבצע
אדיר!

מצטרפים למשפחת מנויי

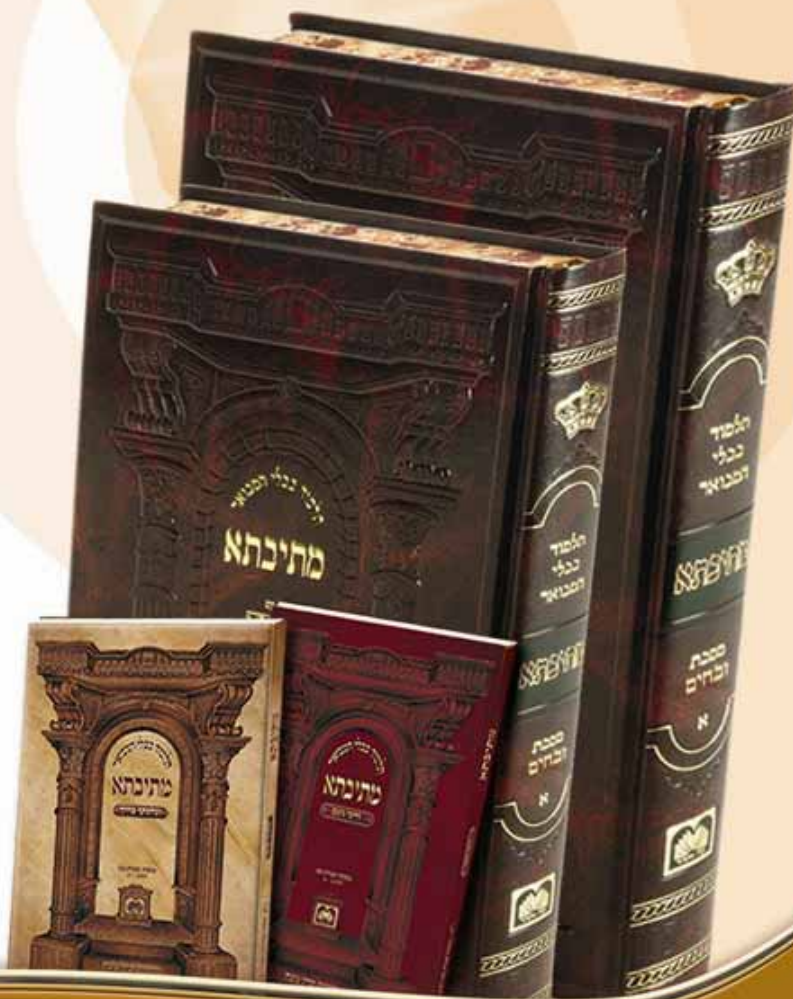
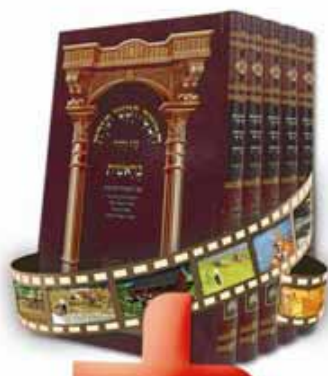
'מת'בתא'

גם

שובר זיכוי למימוש
במוקד עוז והדר

וגם

סט חומשים מפוארים
(גודל בינוני) עוז והדר
עם תמונות תלת מימד

שובר מתנה על סך **200 ₪**
לרכישת מיטב ספרי 'עוז והדר'
המופץ במוקד הרושנות של עז והדר בכתובות: 1800-22-55-66

המבצע לרוכשים מנוי על כרכי מתיבתא בלבד, רוכש מנוי על חוברות מתיבתא יקבל במתנה סט חומשים גודל בינוני עם תמונות התלת מימד.

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה